

GLEDISTE: Nastavak nasilja

Author: [Kemal Pervanic](#)

Bivsi zatocenik logora Omarska smatra da je pozivanje na odgovornost institucija bosanskih Srba jednako vazno kao i krivicno gonjenje pojedinaca koji su bili neposredni izvrsioci genocida.

Sve do aprila 1992, zivot u Bosni tekao je mirno. Pripadnici razlicitih nacionalnosti zivjeli su jedni pokraj drugih: nisu bili rijetki ni mjesoviti brakovi. A onda se, iznenada, komsija okrenuo protiv komsije, i klaonica je otpocela. Medju onima koji su u njoj ucestvovali bili su i Mladjo Radic, Miroslav Kvocka, Dragoljub Prcac, Zoran Zigic i Milojica 'Krlje' Kos, sada poznatiji kao petorka iz Omarske, a prijeratni obicni gradjani.

Kao ucenik osnovne skole u Omarskoj, kao musterija brijacnice koja se nalazila ispod policijske stanice, kao prolaznik po ulicama Omarske, redovno sam nailazio na Radica, Kvocku i Kosa. Tog kobnog proljeca 1992., ovi su isti pojedinci postali dio najgore politike koju jedna grupa ljudi moze da povede protiv druge grupe ljudi - politike unistenja. Za vrijeme zatocenistva u logoru Omarska, posmatrao sam ovu trojicu dok su se ponasali kao visa bica, ne pokazajuci nimalo milosti ili obzira prema njihovim zatocenicima. Vidjao sam Prcaca kako stize na posao rano izjutra, nonsalantno noseci torbu kao da dolazi na obicnu policijsku duznost u prijedorskoj policijskoj stanici. I dok smo mi strahovali da ih pogledamo u oci, oni su se bahato smijali, rugajuci se 'sljamu' koji je poput ovaca trcao u kantu po svoju dnevnu porciju batina i mlakog kupusa-corbe garnirane graskom. Oni su u Omarskoj sprovodili svoj sistem pravde vjerujuci da za to nikada nece biti pozvani na odgovornost. Ali su nacinili jednu veliku gresku. Nisu nas sve pobili. Politika unistenja nije sprovedena do kraja. I tako se danas zlocinci, u nevjerici, suocavaju sa svojim zrtvama: ko bi pomislio da ce te mumije od zatocenika prezivjeti i ispricati tu inkriminisanu pricu?

Cisto sumnjam da su ikada mogli predvidjeti da ce doci i njihov red da budu zatvoreni. Ipak, njihov boravak u Hagu je human. Dobijaju hranu kojom mogu da utole glad, odjecu prikladnu vremenskim prilikama, ljekarsku negu, neuznemireno spavanje i postovanje bivajuci oslovljavani njihovim pravim imenima - sve vrste luksuza koje su nama, 5000 i nesto zatvorenika logora Omarska, odbijane tokom naseg dvoipomjesecnog boravka tamo. I dok imaju tretman prikladan ljudskim bicima, cija se ljudska i ostala prava moraju postivati, ja sam pod njihovom 'upravom' u Omarskoj smatrao da nemam pravo ni na goli zivot. Ponekad pomislim, da li se ikada zapitaju: 'Boze, kako li je tek bilo zrtvama koje smo mi mucili?' Da li se ikada prisjecaju onoga kroz sta smo mi prošli? Da li ikada nijemo zazale zbog svog ucesca u ratnim zlocinima koji su pocinjani u Omarskoj, ili u planiranom ratnom zlocinu sirih razmjera, Bosna minus Muslimani jeste jednako Velika Srbija?

Iz licnog iskustva o njihovoj nemoralnosti ja ocekujem da im je glavni odgovor odbojnost. Samim tim sto su na kraju završili u Hagu vjerovatno nalaze razlog na nas mrze jos vise, okrivljujuci nas i za to sto su zatvoreni. Cinjenica da pocinitelji zlocina cesto krive svoje zrtve za vlastite postupke agresije i okrutnosti je veoma ironicna. Takav sistem logike omogucuje autorima jezivih cinova nasilja da vjeruju da su oni u stvari zrtve, dok smo mi zavodljivi zlocinci. Sta o nama sada misli petorka iz Omarske? To je pitanje koje bih zelio da im licno postavim. Njihov odgovor bi mi bio vazan jer je evidentno da u toku naseg zatocenistva u Omarskoj oni nisu razmisljali o svojim zlodjelima. Sada, kada imaju vremena za razmisljanje, zapitam se da li im je ista jasnije, ili su jos uvijek zaslijepljeni sebicnom netrpeljivoscu.

Svjedocenja o ophodjenju petorke iz Omarske prema zatocenicima zvuce zastrasujuce, medjutim njihovim boravkom u Hagu svirepost se nije okoncala. Vrsta pravde koja se 'dijeli' u Hagu predstavlja novi udarac u jos uvijek zatrovano ranu. Na samom pocetku sudjenja, sva petorica optuzenih su se izjasnili kao nevini po svim tackama optuznice, ukljucujuci ubistvo, mucenje i premlacivanje, seksualno zlostavljanje i silovanje, uznemiravanje, ponizavanje, psiholosko zlostavljanje i zatvaranje pod nehumanim uslovima. Jedan od optuzenih se - sasvim netipicno - izjasnio kao nevin sa 'vjerom u pravdu i Boga', dok su se ostali izjasnili da 'nisu krivi', ili da 'nisu apsolutno krivi'. Covjek bi se glupo mogao ponadati da ce se pojedinac sa izvjesnim uvjerenjem pridrzavati istoga do samog kraja. Ali ne, cini se da je petorka iz Omarske izgubila svoja prijasnja, vatreno zastupana ubjedjenja, ili mozda pate od rijetkog virusa koji izaziva selektivnu amneziju. Oni tvrde da nemaju bilo kakve veze sa nekoliko hiljada ubistava pocinjenih u Omarskoj. Postoji, naravno, jos jedno objasnjenje - naime, pomenute osobe su kukavice i siledzije cija se 'hrabrost' svodi na mucenje bespomocnih ljudi u situacijama kada niko osim samih zrtava nije ocevidac njihovih zlocina. Za koje god objasnjenje da se opredijelite, samo je jedna istina: oni su vjerovali da ce njihovi zlocini proci nekaznjeno.

Kada je Radoslav Krstic (general koji je ucestvovao u srebrenickom masakru) osudjen za genocid, nisam osjetio nikakvu radost, premda je njegova osuda jos jedna potvrda da su srpski agresori u Bosni pocinili zlocin. Slijedeci presudu petorci iz Omarske za njihovu umijesanost u ratnim zlocinima koji su pocinjeni u koncentracionom logoru Omarska, od maja do avgusta 1992 - i nakon sto su im izrecene zatvorske kazne u trajanju od 5 do 25 godina - shvatio sam da mi nije bilo bitno da li su osudjeni na pet godina ili na doivotnu robiju. Jednostavno, bilo mi je vazno da im je sudjeno i da su, na temelju dokaza iznesenih pred sudom, osudjeni. Ali jos uvijek sam bio nezadovoljan.

Tokom agresije na Bosnu, mnogi pojedinci, poput petorke iz Omarske, ucestvovali su u zlocinima protiv covjecnosti. Nije realno ocekivati da ce svi oni biti i krivicno gonjeni. Bilo bi nam potrebno jos hiljadu godina neprekidnih sudjenja da bismo doprli do svih onih koji su svoje ruke ukaljali krvlju nevinih zrtava. Ali cinjenica da je Haski Tribunal uspostavljen sa ciljem podizanja optuznice i krivicnog gonjenja pojedinaca iz bivse Jugoslavije nije me ubijedila da je taj sud uspostavljen sa svrhom ostvarivanja pravde. Sve mi se cini da svijet nastoji da ubijedi zrtve kako je nekolicina samovoljnih pojedinaca izazvala citav pokolj, i da iza tih zlocina nisu stajale nikakve institucije. Ja vjerujem da su bilo kakvi pokusaji da se pojedincima sudi prije utvrdjivanja kolektivne odgovornosti uzaludni, i da su od samog pocetka osudjeni na neuspjeh. Utvrdjivanje odgovornosti institucija krivih za ratne zlocine je preduslov sistematicnog i temeljitog krivicnog gonjenja onih pojedinaca koji su te zlocine podsticali, predvodili i vrsili u ime tih istih institucija. Suditi pojedincima kao ratnim zlocincima, a jos uvijek priznavati njihovu tvorevinu u obliku Republike Srpske, predstavlja uvredu ne samo njihovim zrtvama vec i nasoj logici za razmisljanje.

Zamislite sljedeci scenario. Pojedini nacisti na celu sa Hitlerom su optuzeni i osudjeni u Nirnbergu dok je njihova zaostavstina u obliku okupirane Evrope, 'Nova Njemacka', pravno priznata. Za milione zrtava Holokosta, ukljucujuci i prezivjele clanove njihovih porodica, to bi bila uvreda najgore vrste. Takav odnos stvara situaciju u kojoj su prezivjeli genocida prisiljeni, ukoliko zele povratak na svoja ognjista, da se vrate na teritorij stvoren genocidom koji ih je protjerao. Ukoliko sudimo samo pojedincima, a nagrade njihovog genocida ostavljamo netaknute, mi na taj nacin legalizujemo genocid kao sredstvo za ostvarivanje krajnjeg cilja. Postupajuci na taj nacin, mi osudjujemo buduće generacije u Republici Srpskoj i Bosanskoj Federaciji na decenije sukoba koji neminovno slijedi ako se proces pravde ne sprovede do kraja. Cini mi se da svijet ocekuje od prezivjelih zrtava genocida, radije nego od njegovih pocinitelja, da ugroze vlastitu bezbjednost. Zar opet? Zar nije bilo dovoljno to sto je Bosni i Hercegovini nametnut embargo na kupovinu oruzja?

Hapsenje i sudjenje vodecim izvršiteljima ratnih zlocina, ukljucujuci bivseg zapovjednika Omarske, Zeljka Meakica, kao i lidere bosanskih Srba, Radovana Karadzica i Ratka Mladica, je od neizmjerne vaznosti - protiv njih treba podici optuznicu za njihovu pojedinacnu odgovornost za smrt velikog broja nevinih ljudi. Ali ovo bi se trebalo desiti nakon sto se institucije koje su oni predstavljali proglase odgovornim za genocid. Bez ova dva odvojena procesa do istinskog pomirenja na bosanskom tlu koje je jos uvijek duboko natopljeno krvlju njenih bivših zitelja i radnika nikada nece doći.

Petorka iz Omarske nisu bili tek petorica kriminalaca koji su svojim nasiljem izazvali pustos; rijec je o revnosnim zastupnicima programa po kome je iz Bosne trebalo izbaciti Bosance - to jest, one koji su vjerovali u mogucnost zajednickog zivota. Propustom da se ponisti legitimitet Republike Srpske mi nastavljamo da tlacimo njihove zrtve. Nazovite to institucionalno nasilje omaskom.

Kemal Pervanic je proveo sedam mjeseci kao zatvorenik u logorima Omarska i Manjaca. Autor je knjige The Killing Days: My Journey Through The Bosnian War, izdane u Londonu 1999. Kemal vodi izbjeglicko udruzenje (BH Community UK) koje okuplja i pruza pomoc izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine sa trenutnim boravkom u Londonu.

Location: [Balkans](#)
[Serbia](#)
[Bosnia and](#)
[Herzegovina](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/glediste-nastavak-nasilja>